

OILAVIY QADRIYATLAR BARQAROR TARAQQIYOT ASOSI

Mamadiyorova Malika

Navoiy davlat pedagogika instituti, mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Oila insonning qadriyat maqomini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Aynan u insonning dunyoga bo'lgan qadriyat munosabatining asoslarini yaratadi. Bu holatda hech qanday ijtimoiy ta'lim oilani o'rnini egallay olmaydi. Gap shundaki, oilada tarbiyaning asosiy kuchi o'zaro muhabbat tuyg'usidir. Oilaning insonga nisbatan eng muhim vazifasi shundaki, u ijtimoiyni individuallashtirishni amalga oshiradi. Bu shaxsning ijtimoiy funksiyalarni shaxsan ahamiyatli deb qabul qilishida, ulardan foydalanishda u o'zining individualligini tasdiqlashi va rivojlanishini topishi yoki agar ular uning qadriyatlaridan farq qilsa, ularni rad etishida namoyon bo'ladi"⁶³.

Kalit so'zlar: oilaviy qadriyatlar, individuallik, xavfsizlik hissi

FAMILY VALUES ARE THE BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Key words: family values, individuality, sense of security

The family plays a decisive role in the formation of the value status of a person. It is he who creates the foundations of a person's attitude towards the world. In this case, no social education can replace the family. The fact is that the main force of education in the family is the feeling of mutual love. The most important function of the family in relation to a person is that it carries out social individualization. It is manifested in the fact that a person perceives social functions as personally important, in using them he confirms and develops his individuality, or rejects them if they differ from his values.

L. P. Fomina nuqtai nazaridan oilaviy qadriyatlarni ikki tur bilan ifodalash mumkin: "o'zini o'zi ta'minlaydigan va instrumental⁶⁴ qadriyatlar. O'zini o'zi ta'minlaydigan turga oilaning ijtimoiy mavqei va ijtimoiy ahamiyati, qarindoshlar, yaqin odamlar va jamiyat oldidagi javobgarlik, bolalarga, turmush o'rtog'iga, otionalarga mehr, hurmat va muhabbat kiradi; o'zini namoyon qilishda amalga oshiriladi. Instrumental turdagi qadriyatlar orasida qadriyat munosabatlar, qadriyat fazilatlar, qadriyat bilim, ko'nikma va ko'nikmalardir. Ularning shakllanishi ota-ona oilasida sodir bo'ladi va ular inson hayoti davomida rivojlanadi va amalga oshiriladi, ular oilali odam shaxsiyatining asosini tashkil qiladi"⁶⁵.

Tarixdagi oilaviy qadriyatlarning evolyusiyasi vaqt o'tishi bilan oila ichidagi tushunchalar va munosabatlarning o'zgarishida namoyon bo'ladi. Turli davrlarda va madaniyatlarda oilaviy qadriyatlar o'xshashlik va farqlarga ega bo'lishi mumkin.

⁶³ Radjapova N., Nazarova M. N. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ В ПРОДВИЖЕНИИ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 5. – С. 412-419.

⁶⁴ Фомина Л.П. Понятие и типы ценностных ориентаций. - Л., 1976. С. 48.

⁶⁵ Кучуб Н. А. Семья как ценность развивающегося социума и личности // Вестник ОГУ. 2008. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/semya-kak-tsennost-razvivayuschegosya-sotsiuma-i-lichnosti> (дата обращения: 18.04.2024).

Masalan, qadimgi davrlarda oila aniq ierarxik bo'lib, aniq oila boshlig'i va har bir a'zo uchun aniq rollar mavjud edi. Vaqt o'tishi bilan oilaviy qadriyatlar ijtimoiy-siyosiy muhit va iqtisodiy vaziyatdagi o'zgarishlarni aks ettiruvchi yangi jihatlar ega bo'ldi. Bunga oilaviy qadriyatlar individualizm va oila ichidagi vazifalarni taqsimlash tomon siljigan sanoat rivojlanishi davri misol bo'la oladi. Tarixiy voqealar oilaviy qadriyatlarga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi, masalan, urushlar va mojarolar paytida oilalar birlik, xavfsizlik va o'zaro yordamni boshqa qadriyatlardan ustun qo'yishlari mumkin. Tarixiy kontekstni o'rganish oilaviy qadriyatlarning evolyusiyasi va o'zgarishini va ularning ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar bilan munosabatlarini tushunishga yordam beradi.

Shunday qilib, oilaviy qadriyatlarning mazmuni shaxsiy rivojlanishning barcha sohalarini qamrab olishi kerakligini ta'kidlash mumkin: jismoniy, aqliy (intellektual), estetik, mehnat, axloqiy va boshqalar.

Oilaviy qadriyatlar – bu muhim deb hisoblangan va oila tarkibida avloddan-avlodga o'tadigan e'tiqodlar, tamoyillar va ideallar tizimi.

Oilaviy qadriyatlarning ta'rifi oila o'z hayotida qabul qiladigan va amalga oshirishga intiladigan asosiy qadriyatlar bilan chambarchas bog'liq. Oilaviy qadriyatlar sevgi, o'zaro tushunish, ishonch, birdamlik, hurmat va mas'uliyat kabi jihatlarni o'z ichiga olishi mumkin. Ushbu qadriyatlar oila birligining asosini tashkil etadi va oila ichidagi turmush tarzini, o'zaro va oila ichi munosabatlarini belgilaydi. Oilaviy qadriyatlarni tushunish oilaning xabardorligini ta'minlaydi va unga madaniyat sharoitida duch keladigan qiyinchiliklarni engishga yordam beradi.

Oilaviy qadriyatlarni tushunish odamlarning zamonaviy, dinamik ijtimoiy tizimlar sharoitlariga moslashishi doirasida, turli ijtimoiy institutlarda yuzaga keladigan qarama-qarshiliklar va nizolarni hal qilish zarurati bilan amalga oshiriladi. Oilaviy hayotga xos deb ta'riflanishi mumkin bo'lgan quyidagicha tavsiflash va guruhlash mumkin:

- * oilaning o'zi qadriyat sifatida, nikoh, nikohda sodiqlik;
- * Bolalar, ularning tarbiyasi va ta'limi;
- * oiladagi qulay axloqiy va psixologik iqlim, muloqot, ma'naviy yaqinlik hissi;
- * moddiy farovonlik (ko'chmas mulk, daromad, moddiy muhit, oziq-ovqat, yuqori haq to'lanadigan ish);
- * ijodiy va kognitiv faoliyat (ta'lim, kasbni egallash, o'qish, ma'lumot);
- * o'z-o'zini saqlash faoliyati (sog'liqni saqlash, uyqu, o'z-o'zini saqlash (gigiena, tibbiy, va hokazo);
- * dam olish faoliyati (sog'lomlashtirish, sport, faol va passiv dam olish);
- * yaqinlaringizga g'amxo'rlik qilish, haq to'lanmaydigan uy ishlari;
- * xavfsizlik, xavfsizlik hissi;
- * ma'naviy va diniy qadriyatlar.

Oila doimiy ravishda oshib boruvchi quyi tizimlar (birinchi bosqichda, turmush o'rtoqlar va keyinchalik bolalar) tomonidan shakllangan o'z-o'zini tashkil etuvchi, chiziqli bo'lmagan, ochiq tizim ekanligini hisobga olsak, oila tizimining muvaffaqiyatli ishlashi doimiy turmush o'rtoqlarning qadriyat tizimlari muvofiqlashtirish bilan mumkin bo'ladi. Binobarin, turmush o'rtoqlarning hayot dunyosining qadriyat koordinatalarini moslashtirish umumiy oilaviy qadriyatlar

dinamikasida namoyon bo‘ladi, bu o‘z-o‘zini tashkil etish tamoyillariga ko‘ra, ushbu ta’limdagi miqdoriy va sifat o‘zgarishlarida o‘zini namoyon qilishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Radjarova N., Nazarova M. N. Международный опыт в продвижении гендерного равенства //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 5. – С. 412-419.
2. Фомина Л.П. Понятие и типы ценностных ориентаций. - Л., 1976. С. 48.
3. Кучуб Н. А. Семья как ценность развивающегося социума и личности // Вестник ОГУ. 2008. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/semya-kak-tsennost-razvivayuschegosya-sotsiuma-i-lichnosti> (дата обращения: 18.04.2024).